

MAĞRIPLİNİN SON İÇ ÇEKİŞİ

↳ SALMAN ↳
RUSHDIE

3. BASKI

Çeviri: BEGÜM KOVULMAZ

♥ can
roman

SALMAN RUSHDIE
MAĞRİPLİNİN SON
İÇ ÇEKİŞİ

Can Çağdaş

Mağriplinin Son İç Çekişi, Salman Rushdie
İngilizce aslından çeviren: Begüm Kovulmaz
The Moor's Last Sigh

© 1995, Salman Rushdie

© 2017, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2017

3. basım: Ocak 2023, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Burçak Başpınar, Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tevfikbey Mahallesi Dr. Ali Demir Caddesi No: 51 Giriş Depo Bölümü

Küçükçekmece-İstanbul

Sertifika No: 40421

ISBN 978-975-07-3456-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

SALMAN RUSHDIE
MAĞRİPLİNİN SON
İÇ ÇEKİŞİ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Begüm Kovulmaz

♥can

Salman Rushdie'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Soytarı Şalimar, 2007

Öfke, 2008

Floransa Büyücüsü, 2009

Ayaklarının Altındaki Toprak, 2011

Doğu, Batı, 2011

Geceyarısı Çocukları, 2012

Utanç, 2013

İki Yıl Sekiz Ay Yirmi Sekiz Gece, 2016

Altın Ev, 2018

SALMAN RUSHDIE, on roman, bir kısa öykü derlemesi ve dört edebiyat dışı yapıtın yazarı ve *Mirrorwork* adındaki çağdaş Hint edebiyatı antolojisinin iki editöründen biridir. Yazarın *Geceyarısı Çocukları* adlı romanı 1981’de Booker Ödülü’nü, 1993’te Booker of Bookers ve 2008’de Best of the Booker ödülleri aldı. *Mağriplinin Son İç Çekişi*, 1995’te Whitbread Ödülü’nü ve 1996’da Avrupa Birliği Aristeion Edebiyat Ödülü’nü kazandı. Salman Rushdie, edebiyata yaptığı katkılardan dolayı 2007 yılında “Şövalye” unvanıyla ödüllendirildi. Ayrıca, İngiltere Kraliyet Edebiyat Derneği üyesidir ve Fransa Kültür Bakanlığı tarafından verilen *Commandeur des Arts et des Lettres* unvanına da sahiptir.

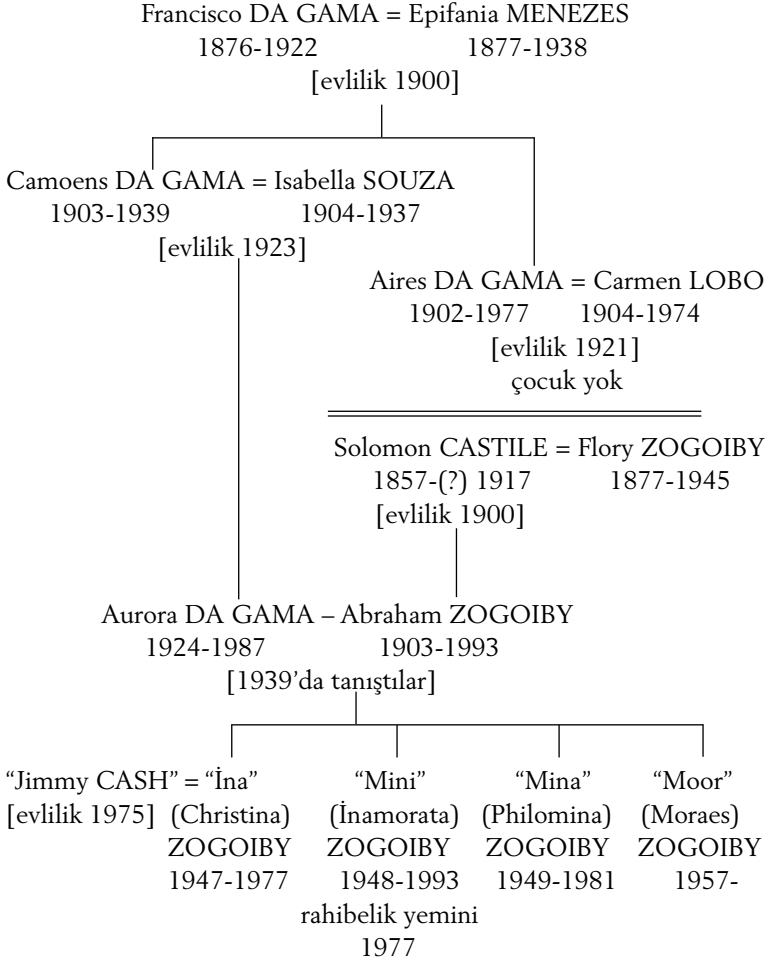
BEGÜM KOVULMAZ, İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili Edebiyatı mezunu. 2000 yılından beri editörlük ve çevirmenlik yapıyor. Susan Sontag, Oliver Sacks, Angela Carter, George Orwell, Rudyard Kipling gibi yazarları çevirdi.

E.J.W. için

İçindekiler

I: Bölünmüş Bir Ev	15
II: Malabar Masala	161
III: Bombay Merkez	361
IV: “Mağriplinin Son İç Çekişi”	479

Da Gama-Zogoiby Soy Ağacı

I
BÖLÜNMÜŞ BİR EV

I

Vasco Miranda'nın, Endülüs dağ köyü Benengeli'deki delilik kalesinin dehşetlerinden kaçışımdan bu yana geçen günlerin sayısını unuttum; canımı kurtarmak için karanlığın örtüsünden faydalanıp firar etmiş, kapıya bir mesaj çivileyip bırakmıştım. O zamandan beri, üzerine yazılar karalanmış başka kâğıt desteleri, savrulan başka çekiçler ve dört parmak uzunluğunda başka çivilerin keskin feryatları eksik olmadı baş döndüren puslu sıcakta aç acına aştığım yollardan. Yıllar önce, henüz toy bir âşikken, sevgilim şöyle demişti muhabbetle: "Ah sen yok musun, Moor, seni tuhaf, kara adam seni – oldum olası tezlerle dolusun fakat bunları çivileyecek bir kapın yoktu asla." (Hıristiyan olmayan, dindar olduğunu söyleyen Hintli genç kadın, dinsizlikte ayak direten Hintli-Hıristiyan sevgilisine şaka yollu takılmak için Luther'in Wittenberg protestosuyla matrak geçiyordu: Nasıl dolaşılıyor öyküler, sonunda hangi ağızlarda buluyorlar kendilerini!) Ne yazık ki, söylenenlere kulak misafiri olan annem hemen atılıp yılan gibi sokuvermişti: "Tez mi? Boklu bez diyecektin herhalde." Evet anne, her konuda olduğu gibi bu konuda da son sözü sen söyledin.

Annem Aurora'yla sevgilim Uma'ya iki süper gücün adını takmıştı bir tanıdığımız: "Amrika" ve "Moskva". Bir-

birlerini andırdıkları söylenirdi, ama ben hatlarında hiçbir yakınlık göremez, onları hiç mi hiç benzetemedim. İkisi de zamanından çok önce yumdu gözlerini hayata, şimdi uzak bir memleketteyim ben de, enseme ölümün soluğu, elimde onların öyküsü; kapılara, çitlere, zeytin ağaçlarına mıhlayıp çarmıha gererek son yolculuğumun manzarası boyunca yaydığım öykü – beni işaret eden öykü. Kaçarken bir yandan ipuçlarıyla dolu bir korsan haritasına, üzerindeki X işaretlerinin şahsımdan mürekkep bir hazineyi işaret ettiği korsan haritama çevirdim dünyayı. Peşimdekiler bıraktığım izleri sürüp geldikleri zaman beni şikâyetsiz, soluksuz, hazır bekler bulacaklar. *İşte burada duruyorum. Olacağı buydu.*

(Duruyorum değil de oturuyorum daha doğrusu. Bu karanlık ormanda – yani bu zeytin dağının tepesindeki ağaç kümesinin ortasında, azman bitkilerin örttüğü küçük mezarlığın eğilip yan yatmış, merakla bakan taştan haçlarının sorgusu altında, Ultimo Suspiro¹ benzin istasyonuna giden toprak yolun biraz aşağısında – Vergilius'un rehberliğine, yardımına ihtiyaç duymadan, ömrümün ortasında olmam gerekirken karmaşık nedenlerden dolayı yolun sonunda, takatsizlikten çöküp kalıyorum, kahretsin.)

Evet öyle, hanımlar, çivilenen şeyler çok. Örneğin seren direğine çivilenen renkli flamalar. Yalnız benim (renkli ve gösterişli olmasına rağmen) pek uzun sayılamayacak hayatımın sonunda, çivileyip asacak tezlerim taze bitti. Hayat da çarmıha çivilenmekten pek farklı değil zaten.

* * *

1. (İsp.) Son nefes. (Ç.N.)

İnsan sıfırı tüketmeye yaklaşınca, adım atmaya mecali kalmayınca, günah çıkarma zamanı gelmiş demektir. İster vasiyet deyin ister (hür) irade – veya yaşamın Son Soluk Salonu. Hayatıma dair hükümleri yollar boyunca bulduğum her yere çiviledikten sonra, cebimde kızıl bir kalenin anahtarlarıyla burada durmamın – daha doğrusu oturmamın nedeni bu işte; nihai teslimiyetten önceki bekleyiş anlarını geçirmek.

Dolayısıyla, son şarkımı söylemenin, olanları ve artık olma ihtimali taşımayanları eğrisiyle doğrusuyla anlatmanın zamanı geldi. Yitirilmiş bir dünyanın ardından son kez iç çekmenin, bir damla gözyaşı dökmenin. Fakat aynı zamanda son bir gösteri yapılacak, nihai, skandallarla dolu bir maval okunacak (elimizde video kayıtları bulunmadığından sözcüklerle yetinmek gerekecek) ve cenaze töreninde gürültülü ağıtlar söylenecek. Bir Mağriplinin öyküsü, sesiyle öfkesiyle tastamam. Dinlemek ister misiniz? Gerçi istemerseniz de anlatılacak ya. Yalnız, başlamadan önce bir ricam olacak, lütfen biberi uzatır mısınız?

–*Nasıl yani, efendim?*–

Ağaçlar dile geldi şaşkınlıktan. (Sizin yalnızlık ve umutsuzluktan duvarlarla, akılsız süs köpeğinizle, havayla konuştuğunuz hiç olmadı mı kuzum?)

Tekrarlıyorum: Biber, lütfen; çünkü tane karabiber olmasa, şimdi Doğu’da ve Batı’da sona ermekte olan şey hiç başlamayabilirdi. Vasco da Gama’nın uzun direkli yelkenlilerini okyanusun bir ucundan diğer ucuna, Lizbon’un Belém Kulesi’nden Malabar Sahili’ne getiren karabiberdi: önce Kalikut’a, arkasından kıyı gölünü andıran limanı için Koçin’e. İlk gelen Portekizlinin peşinden İngiliz’le Fransız da yelken açtı, öyle ki, Hindistan’ın Keşfi denen bu dönemde –gerçi gizlenmediğimize göre nasıl bulunup keşfediliyorduk acaba?– “altkıttadan çok, baharat kıtayıydık” kıymetli anneciğime göre. “Dünyanın nalet

Hindistan anamızdan ne istediği en baştan belliydi,” derdi annem. “Bir kahpenin yanına uğrar gibi, baharatın yakıcı ateşi için geldiler.”

* * *

Köklü bir ailenin gözden düşüp itibarını yitirmiş melez çocuğunun öyküsü benimkisi: Koçin’li Gama-Zogoiby Hanedanı’nın baharat ticarethanesi ve büyük sermayeli şirketine ait milyonların tek erkek vârisi olan benim, yani “Moor”¹ adıyla bilinen ben Moraes Zogoiby’nin ve hakkım olan hayatın doğal akışından sürgün edilmiş çağdaş sanatçılarından biri kabul edilen annemdi – Aurora, kızlık soyadıyla, da Gama; kuşağının en sivri dilli kadınlarından, güzelliği dillere destan annem, menziline giren herkese dilindeki yakıcı ateşten payına düşeni dağıtır, çocuklarına bile merhamet etmezdi. “Biz *beatnik*, tespih ve çarmıh² kızlarıyız, damarlarımızda acı kırmızıbiber akar,” derdi. “Kanımdan canımdan olana ayrıcalık, dokunulmazlık yok! Tontonlarım, bilirsiniz insan eti yeriz, kan içmeden sarhoş olmayız biz!”

Goa’lı ressam V. (Vasco) Miranda, “Şeytani Aurora’mızın çocuğu olmak,” demişti bana küçükken, “aslında hakiki, modern bir Lucifer olmak demek. Lucifer’i biliyorsundur, parlak şafağın oğlu hani.” O dönemde Bombay’a taşınmıştık ve bu tür süslü laflar Aurora Zogoiby’nin efsanevi salonunun Cennet Bahçesi’nde iltifat kabul ediliyordu, oysa ben bu sözü kehanet gibi hatırlıyorum; çünkü bir gün gerçekten o muhteşem bahçeden tepetaklak

1. (İng.) Mağripli. (Ç.N.)

2. Henry Miller’in *Rosy Crucifixion* üçlemesini kastediyor. (Ç.N.)

aşağı atıldım, Cehennem'in başkenti Pandemonium'a yuvarlandım. (Hayatımın doğal akışından sürgün edilince bildiğim her şeyin zıttını sahiplenmekten başka ne şansım vardı? *Karşı-natüralizmi* kastediyorum, o tersi düz, sayıklamalı, abuk sabuk günlerin tek gerçek "izm"i. Siz olsanız, sınırların karanlık tarafına sürgün edildiğinizde karanlığı aydınlığa çevirmeye çalışmaz mıydınız? Tam da öyle oldu – kendi öyküsünden kovulan Moraes Zogoiby, tepetaklak tarihin derinliklerine yuvarlandı.)

–Bütün bunların nedeni biber demek!–

Yalnızca biber değil, kakule, kaju, tarçın, zencefil, fıstık, karanfil; baharatlarla kabuklu yemişler, kahve çekirdeklerini ve aziz çay yaprağını da unutmamak gerek. Gerçi, Aurora'nın sözcükleriyle ifade etmek gerekirse, gerçek değişmiyor: "En baş ve ikinci neden biberdi – evet evet, ikinci, neden birinci diyecekmişim? İlk olmanın yanında bir olmak nedir ki?" Genel anlamıyla tarih için doğru olan, bilhassa ailemizin talihi için geçerliydi; Malabar'ın kıymetli Kara Altın'ı karabiber, iğrenç ölçüde zengin ailemin esas ticari stokuydu ve Koçin'in bu en varıl baharat, yemiş, bakliyat ve çay tacirleri, yüzyıllardır sürdürülen bir gelenekten başka hiçbir kanıtı sahip olmadıkları halde, Vasco da Gama'nın gayrimeşru torunları olduklarını iddia ediyorlardı... Artık sırlara yer yok dünyamda. Hepsini çivileyip yollara astım.

Salman Rushdie'nin bu sürükleyici romanı, kendini, "Ana rahmine düştüğüm andan itibaren, başka bir boyuttan, zaman tüneline gelen bir ziyaretçi gibi dünyadan ve üzerindeki her şey ve herkesten iki kat hızlı yaşandım. Ana rahmine düşmemle doğumum arasında dört buçuk ay vardı." diye tanıtan bir Hintli-Yahudinin ağzından anlatılıyor. Moracs "Magripli" Zogoiby, Köşin baharat tacirleriyle yeraltı dünyasını yönetenlerin melezi bir soyun son temsilcisi. Rushdie, okurlarını Magripli'nin hikâyesi esliğinde Hindistan'dan İspanya'ya uzanan bir yolculuğa çıkarırken, bir yandan da Hindistan'ın iç politikasındaki, toplumsal yaşamındaki ve Hint altkıtasındaki değişimleri aktarıyor.

Salman Rushdie, *Magripli'nin Son İç Çekiş*'nde İspanyol ressam Francisco Pradilla y Ortiz'in 1492'de Granada'nın düşmesiyle ilgili bir tablosunda ele aldığı efsaneden esinlendi. İspanya'daki son Magripli hükümdar XII. Muhammed, Granada'yı terk etmek zorunda kalınca son bir kez dönüp arkasına bakar ve içini çeker. Bunun üzerine annesi şöyle der: "Erkek gibi müdafaa edemediğin şey için kadın gibi ağlama."

